Eduskunnan sivistysvaliokunta

Lausuntopyyntö 16.2.2026 VNS 12/2025 Valtioneuvoston maaseutupoliittinen selonteko

Kirjallinen asiantuntijalausunto / Opintokeskukset ry

Opintokeskukset ry kiittää mahdollisuudesta lausua Valtioneuvoston maaseutupoliittisesta selonteosta.

Opintokeskukset ry tukee selonteossa sekä esiin nostettua kansalaistoiminnan ja yhteisöllisyyden vahvistamisen tärkeyttä ja sen merkitystä erityisesti maantieteellisen haavoittuvuuden alueilla sekä suositusta turvata kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan toimintaedellytyksiä huomioiden niiden kriittinen merkitys maaseudulla. Opintokeskukset ry yhtyy selonteossa esitettyyn näkemykseen toimintakykyisen väestön merkityksestä kansalais- ja vapaaehtoistoimille.

Vapaan sivistystyön rooli asettuu selonteossa vain osaksi kulttuuripalveluja ja sen rooli näyttäytyy lähinnä taiteen ja kulttuurin ammattilaisten työllistäjänä. Opintokeskukset ry kuitenkin korostaa vapaan sivistystyön opinnollista roolia, jossa korostuu omaehtoisuus, yhteisöllisyys ja osallisuus. Vapaan sivistystyön merkitys ja paikka tulisi kuvata selonteossa osana opetus- ja koulutuspalveluja, ja se on nähtävä merkittävänä maaseutujen vetovoimatekijänä. Vapaan sivistystyön toimintaedellytykset on turvattava jatkossakin.

Vapaa sivistystyö on osa kansallista koulutusjärjestelmäämme ja sillä on lakisääteinen koulutustehtävä. Opintokeskukset ovat järjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan kouluttajia. Yhtenä vapaan sivistystyön oppilaitosmuotona ne kouluttavat valtakunnallisesti ja joustavasti juuri siellä missä kansalaisyhteiskunta ja kolmas sektori toimivat. Vuonna 2025 opintokeskukset ovat järjestäneet koulutusta noin 300 Suomen kunnassa.

Opintokeskukset tunnistetaan toimijoiksi, jotka tukevat kansalaistoimijoiden osaamista ja toimintakykyä tarjoamalla koulutusta, neuvontaa ja oppimisympäristöjä. Niiden roolia tulisi vahvistaa, jotta ne voivat tukea kansalaistoiminnan jatkuvuutta ja vaikuttavuutta (Valtioneuvoston raportti 2025:2: Reaktionopeutta, paikallistietoa ja huolenpitoa).

Opintokeskusten yhteisöllinen koulutus- ja opintotoiminta vahvistaa toimintakykyistä ja elinvoimaista maaseutua tukemalla:

- väestön kiinnittymistä yhteisöön ja arvoihin;
- kokemusta hyvästä elämästä, joka rakentuu mm. paikallisen yhteisöllisyyden sekä yhteisen tekemisen ympärille;
- paikallistaloutta, resilienssiä, osallisuutta ja demokratiaa vahvistavaa kansalais- ja vapaaehtoistoimintaa sekä sen jaksamista ja toiminnan jatkuvuutta;
- yhteisöjen varautumisosaamista.

Yhteisöllinen koulutus edistää kansalaisyhteiskunnan toimintaa, turvallisuutta ja luottamusta sekä vahvistaa demokratiaosaamista ja aktiivista kansalaisuutta (Opintokeskukset ry_Laatu- ja vaikuttavuusraportti 2024).

Helsinki 26.2.2026

Opintokeskukset ry

Tuula Kumpumäki
puheenjohtaja